

SWEAs sommarresa till Dalarna

Onsdag den 11 juli Färd mot Tällberg

Så blev det då dags för oss 50 Sweor som lyckades signa upp i tid för Dalaresan 2007. Åkerblads hotell, den äldsta gården i Tällberg med anor tillbaka till 1400-talet, skulle bli vår hemvist under tre spännande dagar omsorgsfullt planerade av vår egen dalakulla, Kerstin Alm.

Efter att Gunilla Faber och jag fått utnyttja Mona Tumbas gästfrihet hemma i Åkersberga, drog vi alla iväg i Marianne Samples leasade ekologiska bil mot Tällberg. Solen strålade och vi tog tid att stanna vid en rastplats för att njuta av medhaft fika och macka (precis som förr i tiden när mamma alltid packat fikakorgen vid bilresor...). Vi kände oss riktigt nostalgiska, speciellt som vi närmade oss en av de vackraste landskap av vårt vackra land – Dalarna.

Vi anlände alldeles lagom för lunch på Åkerblads gästgiveri. Vi undvek den lockande lunchbuffén utan höll oss till en räkmacka och lättöl. (Vi hade ju redan intagit 11-kaffe och macka!) Gunilla och jag

checkade in i ett rum på Sörgården, där flera Sweor redan gjort sig hemmastadda. Marianne och Mona inkvarterades i ett annat av de gemytliga småhus som omger Gatugården som Åkerblads hette från början.

Vi hänfördes omedelbart av Tällbergs storslagna och vackra miljö. Det är lätt att förstå hur konstnärer och författare sökte sig till området kring Siljan för att finna inspiration och lugn.

Vi kom lagom till lunch på Åkerblads gästgiveri.

Dock ingen rast och ingen ro för oss Sweor! Efter glada återseenden och många kramar var det dags för en kort promenad till Gudrun (SWEA Costa Blanca) och Per-Arne Åbergs pittoreska dalahus och trädgård. Där bjöds det på spanskt rosévin samt fiolspel av rättviksflickorna Malin och Linda Törnqvist. Vår researrangör Kerstin klingade skeden mot glaslet med besked (det håller oss tydligen i styr ett tag...) och hälsade Sweorna hjärtligt välkomna till sommarens dalaresa samt tackade värdparet för att de tog emot oss alla så storartat. Hon introducerade också Peter Joon, chef för Leksandsbröd, som skulle berätta om deras goda bröd lite senare. Hon förklarade också det där med "tanter" för oss. Ingen Swea är en "tant" om man uppför sig rätt. Men är man besvärlig blir man "tant" och får inte vara med och leka (inte så illa menat som det låter)!

Solen stod lågt men sken fortfarande när vi drog nedför slutningen mot Klockargården för middag. Hotellets chef, Anders Sandberg, tog emot och berättade lite om Klockargården. Dess historia börjar 1937, när Anders farmor startade en hemslöjdsbutik för att sälja ortens hantverk. I början av femtiotalet utökade man med en kaffestuga och trädgårdsservering. Några år senare byggdes den nuvarande hotellgården, som först fungerade som en väv- och internatskola för flickor. Under sextiotalet satte man igång med pensionatverksamhet. Idag drivs Klockargården alltså av den tredje generationen Sandberg och är känd för sin unika dalamiljö.

Middag intogs under typiskt Sweackacklande. Det blev gående bord med olika slags sillinläggningar, Jansson frestelse, prinskorvar och älgbullar.

Vid efterrätten och kaffet underhöll Anders' pappa med kåserier om den säregna dalakulturen. Han berättade historier om hur dalakullorna har bidragit till dalakulturen bl a med dalamönsterna som återkommer i kurbitsmålingarna och dalahästarna. Titta på

Tällbergshästen till exempel som Karlfeldt har skrivit om, berätta han. Konstnären Stina Sunesson såg till att den blev vit som originalet! Hästen säljs nu i nummerad upplaga.

"Gummornas' insatser var också en av anledningarna till att det nu finns åtta hotell och tusen rum i Tällberg. Ofta lämnades gummorna ensamma när gubbarna drog iväg för sina målarhantverk runt om i närliggande landskap. Med tomma härbren och loft började kvinnorna öppna sina hem som härbergen för förbiresanden. Så blev det att fler och fler resanden stanna till och upptäckte denna vackra del av Norden.

Leksandsbröd

Så var det dags för Peter Joon att berätta om Leksandsbröd AB – helägt av familjen Joon. Det började på 1920-talet när Joon Olof och Anna Olsson åtog sig att sköta brödbaket åt byns övriga gårdar. Verksamheten växte i takt med att allt fler anlätade "bybagarn". För att underlätta arbetet byggde sonen Martin en maskin som bakade

ut degen. Nu kunde man sälja bröd till hotell och pensionat i bygden. När företaget växte, koncentrerade man tillverkningen på det populära runda traditionella knäcket.

De kakor som gräddats lite för mycket tog sonen Martin ofta hand om själv. Han tyckte extra mycket om smaken på det "misslyckade" brunare brödet, och i mitten på 60-talet ledde Martins brunare kakor fram till en ny produkt - Brungräddat Leksandsbröd som blev en succé!

Det gamla traditionella knäckebrödsreceptet från farmors och farfars tid av råg, källvatten, jäst och salt används fortfarande. 1990 tog man upp en gammal produkt, rutknäcket, fast i ny rund form som blev företagets största nyhetssuccé någonsin.

Exporten utgör 15% av produktionen, berättade Peter, det mesta till IKEA-butiker. Agneta Nilsson påpekade att Leksandsbröd skulle använda sig av

Fotograf och reseledare Kerstin Alm tillsammans med Rättviksflickorna Malin och Linda Törnqvist.

2007-års deltagare i SWEAs sommarresa hade tur med vädret.

SWEA och våra stora julbasarer runt om i världen för att ytterligare öka utlandsvolymen. En bra idé, tyckte Peter och vi andra.

Att knäckebröd ligger rätt i tiden kan ingen förneka. Vi kan äta brödet med gott samvete.

Vi hade alla fått två trekantar knäckbröd var, de "normalgräddat" och "fyra sädeslag". På förpackningen ser man dalahästen – den symbolen är Leksandsbröd ensamma om! För att hålla brödet sprödare längre finns det också burkar att köpa direkt från fabriken med Stina Sunessons vackra kurbitsmålningar på.

Kurbitsmålningar och Maria Ulrich

Som kvällens sista inslag hälsade Maria Ulrich oss välkomna till sin kurbitsutställning i ett av timmerstugorna på Klockargården. Beteckningen "kurbits" för dalmåleriets typiska blomsterkvast lanserades på 1930-talet för att skilja dalmålningarna från annan folkkonst i Norden.

Dalmåleriet utövades av småbönder under ungefär 100 år från 1770-talet och framåt. Ofta blev målarhantverket en binäring till ett knapert jordbruk och ofta drog målarna iväg på arbetsvandringar för att dekorera rum och minnestavlor i hushåll runt om i bygden och ofta längre bort. Hela väggar dekorerades med bibliska berättelser från s k "figurbiblar" med bilder som trycktes i Tyskland under 1700-talet. Andra motiv var kungligheter, kyrkor, folkliv och folkliga händelser.

Maria använder en speciell metod för att återge de ursprungliga färgerna i kurbitsmålningar – så nära originalet man kan komma. Inspirationen hittade hon på väggmålningar i det timmerhus i Styr sjöbo där hon bor med maken Stephan Ulrich. Dit hade vi alla blivit inbjudna på champagne dan därpå.

Målningarna var mycket vackra och färgrika. Vi tror de gamla dalmålarna inte skulle klaga om de fått

se att deras målningar lever kvar på 2000-talet. Tack Maria!

Det var en händelserik kväll. Dags för sängen för Gunnilla och mig i alla fall!

Torsdag den 12 juli - mot Rättvik

Efter att ha ätit oss mätta och nöjda från ett härlig frukostbord där ingenting fattades, lastade vi in oss i den tvådeckade Siljansbussen. Vår chaufför Hugo tog god hand om oss i två dagar. Kerstin tog micken och redogjorde för dagens program. Hon hann också berätta lite om sin dalasläkt. Morfar tremänning med Anders Zorn och specialist på att bygga härbren och uthus. Mormor var sömmerska och fenomenalt rolig. Lika rolig var mamma Karin Lindqvist. Hon var också vissångerska och reste världen runt och underhöll. Vi hade alla fått en CD med visor sjungna av Karin. Först när jag kommit tillbaka till USA hade jag chans att lyssna på Karins klingande röst och vackra visor! Så många känslor och minnen de väckte! Min pappa brukade spela piano och jag sjunga många av dem när jag växte upp.

Besök på Nittsjö Keramik

Färden tog oss norrut efter Siljan mot Nittsjö. Nittsjö Keramik var från början ett tegelbruk. Runt år 1920 började tillverkningen av konstkeramik. Jerk Werkmäster var en av flera konstnärer som satte prägel på Nittsjö Keramik.

Vi invaderade butiken och såg till att få med oss något vackert hem. Jag blev mycket förtjust i de ursöta "lunnissarna" designade av Thomas Hellström och Elaine Westh.

Där fanns mycket annat vackert man skulle vilja ha... prydnadsaker i trä designade av Jerk Werkmäster, "Clara Fina" 1700-tals fajans designat av Ingela Westergaard. Men hur mycket kan man bära med sig i resväskan!

2007-års deltagare i SWEAs sommarresa utanför Zornmuséet.

Zornmuséet

Färden gick vidare till Mora och Zornsamlingarna. Hälften av gruppen besökte först Zornmuséet. Anders Zorn föddes 1860 och dog 1920. Muséet uppfördes 1939 av hustrun Emma Zorn för att kunna visa Zorns konst och hans konstsamlingar. Han levde större delen av sitt liv i Mora och har blivit en av Sveriges internationellt mest kända konstnärer. Vilken njutning det var att ta del av så mycket av Zorns mångsidighet på så nära håll!

Muséet inrymmer också delar av Zorns stora silversamling, brännvinsbägare, etruskiska guldföremål, Emma Zorns smycken och Anders Zorns utmärkelser och guldmedaljer. Denna sommar visades också en utställningen av Bruno Liljefors målningar. Magnifikt minst sagt!

Zorngården

Så intog vår grupp makarna Zorns hem, Zorngården, som det såg ut vid Emma Zorns bortgång 1942.

1886 Anders Zorn hade köpt en tomt bredvid Mora kyrka och hit flyttade han en stuga från sin morfars gård. När makarna flyttade hem efter flera år utomlands, främst i Frankrike och USA, började de bygga till stugan. Som Zorngården ser ut i dag, så blev den färdig 1910 – ett fantastiskt exempel på ett konstnärshem från sekelskiftet, där ägaren var tillräckligt förmögen för att sätta sina idéer i verket.

Så började vår spännande tur genom huset. I bottenvåningen fanns kök, matsal och gästrum. Vi började i bakrummet, väl utrustat med utdragbara lådor för allehanda ingredienser (vissa som finns kvar!) för bak och matlagning. Utrymmena var för den tiden mycket moderna med ett isskåp, ett GM kylskåp importerat från USA, varmvattenberedare och centralvärme. Zorns var mycket gästfria och man hade ofta övernattningsgäster. Prins Eugen brukade bo i ett av gästrummen, där också tre av hans målningar hänger.

I matsalen frapperades vi av allt vackert silver och porslin. Matsalsbordet dukas om minst fyra gånger om året enligt det zornska bruket, fick vi veta. Zorngårdens möbler var både från den gustavianska tiden och Karl Johan-tiden plus möbler som Zorn själv ritade, inspirerad av den allmogestil som han växt upp med.

I övre våningen fanns makarna Zorns privata rum, Anders' rakrum, deras separata sovrum, Emmas bibliotek och Gröna salongen. Gustav Vasa var tydligen Anders Zorns idol. Han tornade därför över Anders' sänghimmel. I hans sovrum fanns också gode vännen Carl Larssons akvarell "I spegeln". I Emmas sovrum fanns bl.a. Zorns självporträtt och Emmas porträtt från 1881, då de var hemligt förlovade. Vi fick vet att det funnits en direkt dörr mellan Emmas och Anders sovrum, som inte längre fanns spår av.

På över våningen fanns också Stora rummet – en imponerande nio meter hög vikingahall, där man samlades för kalas, dans, musik och biljard. Där satt vi Sveor efter väggarna och kände oss lite som gäster hos Zorn. Där fanns mycket att beundra, bland annat de vävda tapeterna som täckte väggarna både för att pryda och hålla kölden ute.

Mycket mer kan skrivas om detta fantastiska hem, men nu var det tid att dra vidare för lunch!

Hembygdsgården på Sivarsbacken i Våmhus

Ewa Modigh från Mora Snickeri, som hjälpt oss så mycket med SWEA-hästarna under 25-årsjubileet, hade fixat det fina lunchprogrammet på hembygdsgården i Våmhus, vackert belägen på en sluttning ner mot Orsasjön. Vid sjön hallstrades salt strömming som ingick den autentiska almogelunch vi fick, bestående av strömming och potatis i "klämma", dvs mjukt tunnbröd i rulle. Under lunchen underhölls vi med fiolspel av duktiga kullor i deras vackra daladräkter. Efter kaffe och hembakad saffranskaka kunde vi kolla tunnbrödbakning, korgflätning och hårslöjd.

Några av oss såg också en film om hårkullorna från Våmhus. På slutet av 1800-talet och början av 1900-talet var smycken av hår på modet i Sverige och i stora delar av Europa. Att knyppla med hår är en gammal hantverkstradition som utövats av kvinnorna i Våmhus. För att tjäna lite pengar, fotvandrade ofta dessa kvinnor ut på långa arbetsresor i både Sverige och resten av Europa. En del togs sig ända till Ryssland och Amerika för att sälja sina handarbeten. I dag finns det 20-25 st aktiva hårkullor. SWEA Florida har faktiskt haft besök av en hårkulla som bl a knypplade ett smycke av Gertie Nelsons hår som gåva till sin dotter.

Jobs Handtryck i Leksand

Bussen ringlade söderut igen mot Leksand och Jobs Handtryck. Åsa Jobs tog emot oss. Jobs Handtryck har anor från 1944. Från starten drevs företaget av konsthantverkare Peer Jobs med systrarna Lisbet och Gocken, som komponerat många av de vackra mönster som fortfarande tillverkas. Företaget drivs idag av Peers son Jesper tillsammans med hustrun Åsa och parets son Emil. Man håller hårt på att bevara metoden att trycka för hand och att använda de mönster man byggt upp genom åren.

Vi samlades i tryckeriverkstaden där Åsa beskrev för oss hur hantverket går till. Hon berättade att man inte hoppar på modetrender. På så sätt har man lyckats skapa tidlösa och unika produkter. Konstnärrens mönster står alltid i centrum. Varje år lancerar man år åtminstone ett nytt mönster.

Så var det dags att beundra mönsterna i butiken och välja mellan vackra och färgsprakande tyger, bonader, tabletter, löpare, väskor, mm! Damerna köpte och köpte. Vi höll aldrig på att komma därifrån.

Champagne hos Ulrichs

Men till slut satte vi igång igen – nu mot Styr sjöbo och makarna Maria och Stephan Ulrichs magnifika dalahus. Vid skylten "Här slutar allmän väg" fick vi kliva ur bussen för skön promenad ner mot deras vackra hem, som från början en fäbod från 1700-talet. Några regnstänk föll på oss, men de upphörde så snart vi kommit fram. Vi bjöds på champagne av den charmante värden medan vi beundrade den fantastiska utsikten ner mot sjön.

Stephan tog oss på en tur genom huset. Vid sekelskiftet köpte Georges von Dardel (kusin till Nils Dardel) huset och ritade om det till vad det är idag. Både utvändigt och invändigt finns väggar dekorerade med dalmålningar. Det var dessa målningar som Maria har restaurerat och inspirerats av. Efter en rundvandring i den grönskande trädgården, som också har en japanskinspirerad del, tog vi adjö för att hinna tillbaka till gemensam middag på Åkerblads.

Mycket hände under den goda middagen komponerad av kökschefen Fredrik Pettersson. Tacktalen till Kerstin var många – från Ettan Bratt, Agent Nilsson, Åsa-Lena Löof, Mona Tumba bland andra. De tokiga spratten under middagen hade Inga-May Pantzar inspirerat oss till. Inga detaljer här, för vi kanske använder dom igen. Glammet fortsatte till långt in på natten men jag smög isäng efter middan.

Fredag den 13 juli - mot Leksand

Kersti Lindström (SWEA Malaga) var den här dagen vår guide genom Leksands kommun. Hon hade på sig Leksands vardagsdräkt dagen till ära.

Första stopp var skalden Erik Axel Karlfeldts sommarhem, Sånggården (eller Sångs) i Sjugare by. Gården är fortfarande i privat ägo – nu av Gunbritt

Glada Sweor utanför Munthes Hildasholm.

och Bo Berggren – men är även öppen för allmänheten under sommarmånaderna. Gun-Britt ledde oss först in i "Gammelstugan" där Karlfeldts arbetsrum var inrett. Hon redogjorde för hela skaldens levnadshistora från hans födelse 1864 till hans död 1931 med mängder av gobitar om hans kärleksbedrifter. Mellan varven citerade hon ett urval av hans dikter för oss. Vilken upplevelse! Kände vi inte nästan att han fanns sig där vid sitt skrivbord med utsikt över den vackra trädgården och sjön nedanför?

Därefter rundvandring i trädgården så vackert belägen i terrasser på slutningen ner mot sjön Opplimen. Omkring 250 olika växtarter finns planterade där. Massor av rosor, de flesta planterade av Karlfeldts. "Morarosen" var en gåva av Emma Zorn. Vi omgavs av buskar av slån och fläder, och av mängder av väldoftande örter – körvel, salvia, balsam, isop och lavendel, malört, oregano, snipnejlika. Gun-Britt citerade från dikten "Jungfru Maria" i den vackra sommarmorgonen och vi förflyttades återigen tillbaka i tiden:

*"Hon kommer utför ängarna vid Sjugareby.
Hon är en liten kulla med mandelblommans hy,
Ja, som mandelblom och nyponblom långt
bort från väg och by..."*

Japanska parken och Munthes Hildasholm

Asien-hästen från SWEA Japan står i ena hörnet av den Japanska parken i Leksand. Där välkomnades vi av Leksands kommunalfullmäktiges trevliga ordförande, Bo Pettersson.

Vi promenerade igenom den vackra parken mot Munthes Hildasholm från början kallad Stengården. Dr. Axel Munthe var livmedicus åt drottning Viktoria och författare till "Boken om San Michele". Han lät bygga Stengården till sin engelska hustru Hilda Pennington Mellor mellan åren 1910-1911. Herrgården har efter Hildas död 1967 fått namnet Hildasholm. Vilket intressant hem tyckte vi, fullt av historia med engelska, italienska och svenska möbler och konst från 1700- och 1800-talen. Till rariteterna hörde en möbelgrupp som på 1780-talet beställdes från den engelske möbelsnickaren Sheraton. Den användes aldrig utan packades upp först 130 år senare och placerades i salongen.

Vår vandring gick vidare genom den fantastiska parkanläggningen över kyrkogården för att titta på Leksands kyrka, vars äldsta delar härstammar från 1200-talet. Efter en brand 1709 byggdes kyrkan om till sin nuvarande form med den berömda lökkupolen.

Lunch i lövad loge

Vi fortsatte till Leksands hembygdsgårdar för en härlig lunch på inkokt lax och färskpotatis och sallad. Under och efter lunchen bjöd riksspelmannen Paula Testad från Insjön på vackra spelmanstoner och tre unga flickor sjöng med förtrollande röster. Vi fick också en visning av olika varianter av Leksandsdräkten av Lena Hagman, Leksands Hemslöjds förestandare, och Agneta Magnusson, ordförande i Leksands Hemslöjd. Maken Jan Magnusson ställde också upp som modellade en mansdräkt.

Leksands hemslöjd

Här fick vi en sammanfattning om hemslöjdens historia och tillkomsten av Leksands Hemslöjdsförening i början av 1900-talet tack vare Gustaf Ankarcrona som kom till Leksand år 1901 som 30-åring för att söka en ny hembygd och en annan mening med livet. Allt detta fann Ankarcrona så småningom i Siljansbygden där han kom att stanna livet ut.

En del av oss stannade för att inhandla hemslöjdsgrejer. Andra gick över till Kulturhuset för att kolla de permanenta utställningarna med dalmålningar och sockendräkter och sommarens utställning Dalmåleri från Leksand 1770-1780.

Sen snabba ryck per buss till Åkerblads för att fixa till oss inför kvällens festiviteter på Dalhalla.

Dalhalla med Sissel Kyrkjebø

Håkan Ivarson, vd för Dalhalla, hälsade oss välkomna och gav oss lite historia. Dalhalla var från början ett kalkbrott. Under ett femtiotal år sprängde och grävde man fram det som nu blivit Dalhalla; en akustiskt utformad arena som kan jämföras med scener i antikens Grekland och Italien. Den första konserten genomfördes 1993. Nu erbjuder Dalhalla ett trettiotal evenemang varje sommar från början av juni till början av september. – alltifrån opera- till jazz- och populärkonserter.

Middagsmenyn var förbeställd för oss – lax och skalldjur på kvaring med örtcreme följt av helstekt oxfillet med pepparsås och hasselbackspotatis. Efterrätten, vaniljpannacotta med Ginotopping, fick vi njuta av i pausen.

Efter det att gästartisten och Sidsel Walstad inlett på harpa underhöll Sissel Kyrkjebø med sin rena, klingande sångröst. Anders Ekborg var hennes gäst-artist. Hans lätta sång och trivsamma uppträdande uppskattades mycket. Vädret var strålande och riktigt varmt faktiskt, men när solen dalade vid 10-tiden och det började blåsa upp lite, blev det genast kyligare. Våra medhavda

filter, schalar och jackor kom väl till pass. Vi njöt dock av en annorlunda atmosfär och upplevelse.

PS - Tack vare Swean Brite-Marie Ramey, har South Florida en egen stol med vårt namn i Dalhalla som bevis på att vi stöder utvecklingen av Dalhalla.

Vid hemkomsten till hotellet bjöds på varm soppa, bröd och dryckjom för dom som orkade. Det blev håll-i-gång långt in på nattkröken.

Gunilla Faber och skribenten Kikkan Williams.

Lördagsmorgon den 14 juli dags för avsked

Frukost igen, kramande, pussande och på-snart-återseende. Vi hade alla kommit lite närmare varandra igen – tills nästa gång vi ses i SWEA-land.

Kerstin, vår egen morakulla! Stort tack till dig från oss alla som fick vara med för ett mycket proffsigt, intressant och, som alltid med dig, skojigt program runt om i ditt vackra hemlandskap - Dalarna!

Kikkan Williams – SWEA South Florida

PS. Sommarresan 2008 går nästan säkert till Bohuslän!